

kouř

dpb

DIVADLO
PETRA
BEZRUČE

Ale dneska už jsme někde úplně jinde, ne?

kouř

autoři **tomáš vorel, lumír tuček**
divadelní adaptace, režie a dramaturgie **adam svozil, kristýna kosová**
filmová hudba **michal vích**
scénická hudba **jakub kudláč**
výprava **adriana černá**
choreografie **ján ševčík**
korepetice **michal sedláček**
dramaturgická spolupráce **kateřina menclerová**

mirka **markéta matulová**
šéf karel **ondřej brett**
šéf rudolf **vojtěch johaník**
liduška běhalová **marcela čapková**
bětuška mrázová **kateřina krejčí**
marcelka **markéta haroková**
kotě **vojtěch říha**
táda **michal sedláček**
lůďa **jakub burýšek**
václav křížek **lukáš melník**
ředitel, hlas z reproduktoru **norbert lichý**

premiéra 23. listopadu 2018
v divadle petra bezruče

kouř / rytmikál totalitního věku

- režisér Tomáš Vorel (1957) napsal scénář k filmu spolu s Lumírem Tučkem (1953), hudbu k filmu složil Michal Vích (1952)
- všichni tři tvůrci byli v té době členy některého z uskupení sdružených ve známé skupině zvané Pražská pětka, jejíž poetika je určující i pro film Kouř (Tomáš Vorel byl členem divadla Sklep a pantomimické skupiny Mimóza, Lumír Tuček byl vedoucí osobností recitační skupiny Vpřed, jejímž členem byl také Michal Vích)
- předobrazem byl Vorlův studentský film Ing. (1985)
- scénář vznikl ještě v době, kterou film zobrazuje, tedy koncem 80. let, z ideologických důvodů byl však odmítnut ve Filmovém studiu Gottwaldov, které jej mělo původně realizovat
- nakonec se film natáčel pod záštitou Filmových studií Barrandov, do natáčení však zasáhly překotné události sametové revoluce, které vzali tvůrci v potaz a na jejichž základě změnili konec filmu, jenž – na danou dobu s až překvapivým nadhledem – ironizuje i východiska a průběh listopadového převratu
- premiéru měl Kouř začátkem roku 1991, opravdový úspěch však přišel až po obnovené premiéře v roce 1997

Ještě než šel film do kin, tak jsme ho promítli prezidentu Václavu Havlovi na Hradě, v tom jeho hradním kině, kde si používal Gustáv Husák všechny filmy, aby je pak doporučil, nebo zakázal. Havel nám Kouř nezakázal, docela se při tom bavil, až na ten konec. Proč to končí tak depresivně a negativně? Řekl jsem mu, že je to můj pohled, že nevěřím ve společenskou revoluce, neboť je to jen vnějškový efekt. Že věřím pouze na revoluci uvnitř člověka. Pokud se všichni nezměníme u sebe, tak žádná změna venku nikdy nenastane, bude to opakování toho samého, jen v jiných kulisách, v jiných historických souvislostech. Ta bída člověka, ten kouř uvnitř nás se nespraví žádným společenským převratem...

tři otázky pro režiséry inscenace

Kristýno a Adame, proč právě Kouř? Co vás na filmu zaujalo natolik, že jste se rozhodli pustit do jeho divadelní adaptace?

K. K.: Kouř vnímáme jako velkou výzvu. Díky poetice divadla Sklep, kterou režisér Vorel do svého filmu promítl, vybízí předloha k hledání groteskní stylizace a současných podob absurdního humoru, což nás v divadle baví. Pak je tu také žánrové ukotvení filmu v muzikálu, tedy v případě Kouře „rytmikálu“, což je pro nás úplně nová, a tudíž lákavá zkušenost.

A. S.: Podle mého názoru je na filmu výjimečný ironický odstup a až nihilistický výsměch tehdejší společnosti. Říkejme tomu politická satira nebo jinotajná komedie typů, každopádně je cenné, že se tvůrci nezastavují u kritiky totalitní společnosti, ale s určitou zdravou skepsí pohlíží i na události sameťové revoluce.

K. K.: Právě to nás přivedlo na myšlenku zaměřit se v naší adaptaci na to, co se děje „po konci filmu“. Tento přístup nám umožnil položit si otázky, na co se zapomnělo a co se v rámci transformace nedořešilo, jaké struktury a jaké

myšlenkové vzorce z bývalého režimu přetrvávají dodnes a jaké nové problémy naše společnost vytěšňuje.

Vaše adaptace vznikla „na motivy“ filmového scénáře – můžete to přiblížit? V čem z filmu vycházíte a v čem se od něj naopak odchylujete?

A. S.: Naše adaptace je variací původního scénáře, avšak zároveň je pokračováním filmového děje „o XY let později“.

K. K.: To znamená, že schéma příběhu zůstává podobné, ovšem

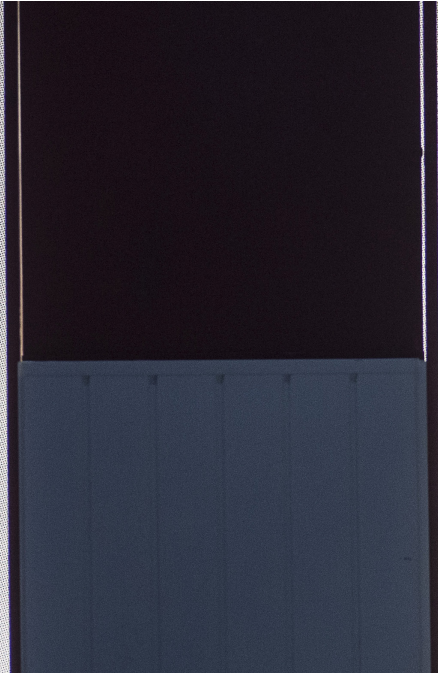
divák se setká jak s postavami, které zná z filmu (u nás v roli pamětníků, přímých svědků podnikové minulosti), tak s postavami novými, které nicméně prožívají povědomé peripetie ve zbrusu novém kontextu.

A. S.: Co však zůstává, je hravá forma, která je pro film typická! V neposlední řadě se samozřejmě diváci můžou těšit na famózní songy – jak notoricky známé, tak ty, které sice najdeme ve scénáři, avšak filmově realizovány nebyly.

Kouř je první film, do kterého jste se pustili. Byla práce s filmovým scénářem v něčem jiná než třeba s dramatickým či prozaickým textem?

K. K.: Museli jsme se vypořádat s tím, v čem má film oproti divadlu výhodu, např. zprostředkování atmosféry skrze až apokalyptické záběry exteriérů. My jsme naopak prostředím, ve kterém se děj odehrává, museli hodně koncentrovat a omezit na samotný podnik, resp. jednu jeho část. Dále je Kouř výrazný tím, jak pracuje se stříhem, bylo třeba najít tomuto principu ekvivalent v divadelním jazyce.

**De vo ten vo vzduch! De vo ty splodiny toho vzdu-
cha! De vo ten bazmek na ty splodiny! Situace je
katastrofálná. Z komise mi píšú a to je směrnica!
A fabriky kóří a kóří! Jak mám do chuja robiť a ne-
kořit!? Já musim robiť a kouřit! 30 godow sme
něčo robili a čo sme v tom porobili?! No čo se děla-
lo? Musíme něčo urobiť!**

za tlustou čárou

Michal David dostal v neděli 28. 10. 2018 z rukou prezidenta Miloše Zemana státní vyznamenání, Karel Gott, držitel dvaadvaceti slavic (předrevolučních i porevolučních), ho obdržel již v roce 2009 od Václava Klause. Normalizační hvězdy showbyznysu a někdejší zasloužilí a národní umělci s námi – pokud neumřeli – žijí dodnes. Stejně jako donekonečna reprízované socialistické seriály, filmy, televizní inscenace či estrády. Před dokonalým zamrznutím ve čtyřicet let staré mediální zábavě českého diváka částečně zachránil snad až fenomén reality show.

Svůj národ vedle předrevolučních profíků ze showbyznysu rokem 1989 neopustili ani profíci z byznysu, kteří v čele s bývalý-

mi prognostiky vytvořili základ ekonomických elit nové kapitalistické éry. Ta mimo jiné symbolicky započala revolucí náměstků, kdy v podniku „zdiskreditovaného“ komunistického ředitele zpravidla nahradil jeho (taky komunistický) náměstek. Více než miliónu straníků z konce osmdesátých let umožnil sametový appeasement de facto nerušenou transformaci v něco jako demokratickou střední, případně dokonce vyšší třídu. Jak moc radikálně museli tito převážně už kariérní komunisté hodnotově přepřáhnout, když házeli v roce 1992 do volební urny lístek Klausovy ODS?

Sametová revoluce (a její prodemokratický výklad o „pádu komunismu“) vytvořila – politiky devadesátých let vzýva-

nou – iluzi tlusté čáry. Paradox této metonymie spočívá v tom, že tlustá čára neodděluje, ale naopak spojuje. Hráči člobrda kapitalistického úspěchu zůstali na začátku nového režimu se svými figurkami tam, kam předtím doklopýtali – často s cinknutou kostkou členství ve straně, či dokonce spolupráce s StB. Jediné, co zůstalo za čarou, byla jednotlivá morální selhání.

Za dobovým přesvědčením, že „nejsme jako oni“, které zabránilo důslednější dekomunizaci, pak byla možná spíše než obava z nových „procesů“ starost, aby nebyl případnou politickou nestabilitou ohrožen národní konzumní plán „za pět let jako v Rakousku“. Vše složité jsme opět raději vytěsnili a těšili se, že bude konečně to naše totalitní utrpení – tedy čekání, až režim sám zkolabuje – vykoupeno „jistotou desetinásobku“. Devadesátá léta se nesla v naivní touze co

nejrychleji obrátit list a zapomenout na normalizaci, ušmudlaný čas všeobecné pivní rezignace a pečlivě dávkovaného pocitu selhání z každodenních ústupků vůči mentálně mrtvé gerontokracii držené u moci loajalitou pragmatických kariéristů.

Pozdní socialismus byl ve své praxi hodnotově vyprázdňený, individualistické pinožení za rzye materiálním prospěchem v něm bylo zbaveno jakýchkoliv skrupulí. Socialistické rozkrádačky představovaly jakýsi privatizační trénink – jak ve smyslu ekonomickém, tak ve smyslu nezájmu o občanskou společnost. Hospodářský regres normalizačního zachraňování socialismu navíc šel zřetelně proti tendencím vyspělých západních ekonomik: socialistickým lpěním na významu těžkého průmyslu se komplikuje nevyhnutelný přerod do post-industriální éry, nástup automatizace a posléze digitalizace.

Porevoluční vývoj má své hluboké kořeny spíše v někdejší hybridní způsobu ekonomické existence než v ideálech svobody, demokracie a udržitelnosti či sociální odpovědnosti. Normalizační reálie zestárlý, nikdo už dnes nechce saaba a chatu vyšňořenou loukoťovými koly, hodnotová schémata a společenské stereotypy ale zůstávají – někdejší kariéristickým svazákům a komunistům by byla nabídka některých současných politických stran velmi blízká.

Vytěsnění normalizace za tlustou čáru kamsi do „totality“ nezpůsobilo jen to, že jsme jí dostatečně neporozuměli, ale hlavně prodloužilo naši iluzi, že se společnost stala v listopadu 1989 přes noc lepší, než byla předtím. Přitom jsme tehdy do jisté míry jen legalizovali ekonomické principy, kterými ti bezskrupulóznější z nás žili již dávno. Dědictví socialistické xenofobie, antiintelektualismu a environmentální ignorace jsme pak převzali téměř automaticky. Skutečnost, že si státní vyznamenání v roce 2018 odnesl Michal David, tak má svou hlubokou dějinnou logiku.

eva klíčová
novinky.cz

/text byl krácen/

inspice **Michal Weber** / nápověda **Miroslav Kudela** / rekvizity **Marie Křehlíková** / garderoba **Renáta Pytlíková** / vlásenky **Monika Nováková** / paruky **Eva Radová** / světla **Viktor Kosinski, Jiří Müller** / zvuk **Filip Bajger** / šéf výroby **Karel Gadula** / jevištní mistr **Filip Kapusta** / technika **Martin Dostál, Martin Plichta, David Žyla**

program vydala divadelní společnost Petra Bezruče, s.r.o., k druhé premiéře sezóny 2018–2019 v programu jsou použity citace z následujících zdrojů: dvořák, Jan, Vávra, David, Vorel, Tomáš: *Rejža Vorel* (Praha: pražská scéna, 2017), Klíčová, Eva: *Za tlustou čarou. Co na nás ví normalizační próza.* (dostupné na: <https://www.novinky.cz/kultura/salon/487467-eva-klicova-za-tlustou-carou-co-na-nas-vi-normalizacni-proza.html>)

textová část programu **Adam Svozil, Kristýna Kosová, Kateřina Menclerová** / fotografie **Petr Hruběš, Lukáš Horký** / grafický návrh plakátu a programu **Jan Kulich** / vytiskl AFprint, Ostrava

divadlo Petra Bezruče provozuje divadelní společnost Petra Bezruče
ředitel **Jiří Krejčí** / umělecký šéf **Janka Ryšánek Schmiedtová** / dramaturg **Kateřina Menclerová** / manažer **Tomáš Suchánek** / tajemnice uměleckého provozu **Alena Punčochářová** / propagace a PR **Michaela Kubíková**

nositelé autorských práv k dílu zastupuje dilia, divadelní, literární, audiovizuální agentura, z.s., krátkého 1, Praha.
divadlo je provozováno za finanční podpory statutárního města Ostravy a Moravskoslezského kraje

děkujeme Dolní oblasti Vítkovice za možnost focení plakátu a natáčení traileru k inscenaci v areálu DOV
děkujeme společnosti Tieto za darování nepotřebných notebooků do inscenace

OSTRAVA!!!

